

noj i svjetovnoj; umjesto toposa jezika kojim je izricana pravda javlja se, u već spomenutom primjeru, slijepa pravda s naglaskom, povezom na očima. Nestaje nabožna pouka koja je bila vezana uz simbol pravednosti u legendi o pravednom Trajanu, koji je samo zahvaljujući molitvi spašen iz pakla, pa eliminacijom, u ovom slučaju apokrifne vjere u spas, dolazi do sekularizacije simbola pravde.

Podjednako su zanimljiva i autorova istraživanja uz nastanak legende o svetoj Otiliji kao i o pitanjima razlike u učenju između zapadne i istočne crkve u vezi s određivanjem razdoblja u kojem dolazi do stvaranja legende.

Divna Zečević

Flos medicinae. Cvit likarije sive scholae salernitanae de conservanda bona valetudine praecepta metrica. Prva tiskana medicinska knjiga na hrvatskom jeziku, Preveo fra Emerik Pavić, Budimpešta 1768. Reprint-izdanje s popratnim objašnjenjima, Knjižnica zbornika »Kaćić«. Monografije, dokumenti, građa, br. 7, Split 1980, 144 str.

Reprint izdanje prve tiskane medicinske knjige na hrvatskom jeziku: »Cvit likarije« prilog je poznavanju osamnaestog stoljeća u Hrvatskoj u kojoj je, kako piše Mihovil Kombol, bilo više zanimanja za povijesna i kulturna istraživanja negoli za prirodne znanosti.

Emerik Pavić (1716—1780), slavonski franjevac, autor Nadodanja glavnih događaja Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga, preveo je Flos medicinae u hrvatske pučke stihove. U 18. stoljeću u hrvatskim krajevima nije bilo uvjeta za razvitak prirodnih znanosti, pa se prijevod javlja sa zadaćom širenja prosvjete. Zanimljivost prijedora leži u njegovoj slobodi i pučkim književnim karakteristikama. Izravno i neizravno javlja se prvi put u hrvatskom jeziku tiskana misao da svim ljudi-

ma podjednako pripada pravo na zdravlje, duševno i tjelesno, pa se pouke kreću u rasponu:

**Od goleme brige i ljutine
čuvati se valja do istine**

do pouke kako valja prati ruke i lice i održavati čistoću nastambe.

U savjetu: »Od zraka«, upravo onako kako ga je preveo Emerik Pavić, značajno je naglašeno pravo socijalne jednakosti za održavanje zdravlja:

**Svitao i čist zrak imade biti,
Gdi pribivaš i želiš živiti;
Zdrav bit ima brez smrada
svakoga
Za siromah i za bogatoga. (13)**

Tako se u prijevodu javlja misao koja nije iskazana u originalu. I dok su u poučnom štivu za puk siromašni i bogati izjednačeni jedino pred smrću, osobito je zanimljivo pročitati ovaj slobodan prijevod namijenjen hrvatskom jezičnom području.

U stoljeću koje se obogaćuje rječnicima i enciklopedijama, Cvit likarije unosi u naše jezično područje istovremeno i svojevrсни stihovani pučki rječnik i enciklopediju tadašnjeg znanja, pa se javlja i kao rijetko poučno štivo bez naglašena moralizatorskog stava.

41. Od smokava

**Otok, žlize smokva otiruje,
Navrudenje kostiju zglavljuje:
Nji kad jideš kakono šečera
I u iste postaviš bibera,
Uš u tebi one uzmložaju,
A na bludnost krvcu podbadaju.**

Hoće li čitatelj izbjegavati smokve s biberom ili će ih, naprotiv, konzumirati, ostaje stvar njegove odluke na koju se ne utječe. Prevoditelj se nije umiješao u čitateljevu odluku lako mogućom moralizatorskom intervencijom. Upravo u 18.

stoljeću putem poučnog štiva prodiru i znakovi procesa sekularizacije u književnosti.

Nimalo slučajno, stihove o smokvama, u izboru s ostalim poukama iz **Cvita likarije** izveli su članovi Kulturno-umjetničkog društva Resnik u TV emisiji: »Zdravo, mladi« na I programu RTZ, 10. 1 1983. Izbor tekstova nije bio samo pročitani, ili recitirani, nego može se reći dramatičan i postavljen u kontekst kako ga zamišlja režiser amaterskog društva. Ubrzo nakon pojave reprint izdanja, prihvatilo se amatersko društvo izvođenja teksta, i to uz pokazivanje crteža voća o kojemu je riječ. Daleki predložak pokazivanja slika i govorenja stihova leži u »Bänkelsangu«; pokazivanjem crteža voća izvođači su naglašavali poučnu prirodu teksta. Pokazuje se da je pouka o izdvojenim činjenicama znanja, lišena izravnog moraliziranja, prikladan tekst za TV medij, pa poučno-zabavna priroda pučkog teksta otkriva adaptabilnost suvremenom načinu prenošenja informacija naglašavajući zabavnu stranu pouke koja se odnosi na začetke medicinskog znanja.

Prijevod obiluje deminutivima što u poučnom karakteru teksta stvara dojam blagosti i nenametljivosti, a svjedoči o izražajnom bogatstvu prevoditelja i jezika, slavonske i kavštine: krvca, krvčica, vodica, si-mešce, glistica, travica, čašica, žilica, bolestica, ružica, vrućinica, krpica, krušac, glavica, slezenica, kožica, zeljice, mrvica, čorbica, korica.

Knjiga je opremljena uvodnim napomenama (dr Hrvoje Tartalja), bilješkom o Emeriku Paviću (dr fra Emanuel Franjo Hoško), bibliografijom, literaturom, transkripcijom »Cvita likarije« i rječnikom ljekovitog bilja (s. Edita Šolić). Sažetak je objavljen na latinskom, njemačkom i engleskom jeziku. Urednik je ovog izuzetno dobro opremljenog reprint izdanja fra Hrvatinić Gabriel Jurišić.

Divna Zečević

László Vikár and Gábor Bereczki, Chuvash Folksongs, Akadémiai Kiadó, Budapest 1979, 579 str. + 54 fotografije

Mađarska etnomuzikologija prve polovice i sredine dvadesetog stoljeća s posebnim interesom prati istraživanja i sama istražuje i proučava folklornu glazbu ugrofskih i turskih naroda u SSSR-u, u području srednje Volge i rijeke Kame. Zanimanje mađarskih etnomuzikologa (u prvoj polovici stoljeća posebno Z. Kodálya) temelji se na utvrđivanju srodnosti napjeva spomenutih naroda i starije tradicijske mađarske vokalne folklorne glazbe. Oba autora zbirke koju prikazujemo poznati su i priznati stručnjaci na svojim područjima rada, prvi kao etnomuzikolog, drugi kao lingvist. Prije desetak godina zajedno su objavili zapaženu zbirku narodnih napjeva Čeremisa, ugrofskog naroda u SSSR-u (vidi objavljeni prikaz u »Narodnoj umjetnosti« br. 10, 1973, 452—453).

Već uvid u strukturu ove publikacije može biti korisna polazna informacija zainteresiranom čitaocu, zato ćemo pojedina poglavlja prikazati istim redoslijedom kako se nalaze i u zbirci. Poglavlja su relativno malena opsega. Izlaganja su prilično sažeta, ali tako sastavljena da je čitaocu jasno da se temelje na rezultatima višegodišnjih proučavanja opsežnog gradiva. Knjiga započinje poglavljem o porijeklu i povijesti Čuvaša (autor G. Bereczki), zatim informira o dosadašnjim zbirkama čuvaških narodnih napjeva i o rezultatima mađarskih istraživača čuvaške folklorne glazbe (L. Vikár). Vikár izlaže glazbene osobine čuvaških napjeva pregledom melodijskih tipova, tonskih nizova (gdje se ističe anhemitonska pentatonika), glazbenih formi (prevladavaju četverodijelne i trodijelne) te melodijskih krivulja napjeva. Navedene glazbene osobine upućuju na vidljivu srodnost čuvaške i mađarske folklorne vokalne glazbe, stoga je i Vikár u proučavanju čuvaških napjeva mogao vrlo uspješno primi-